

طب الأئمه

سید عبدالله شجر

مترجم: فاطمه سادات موسوی

سرشناسه: شیر، عبدالله، ۱۷۷۴ - ۱۸۲۶ م.
 عنوان قرارداد: طب الائمه علیهم السلام. فارسی
 عنوان و نام پدیدآور: طب الائمه/ عبدالله شیر؛ مترجم فاطمه سادات موسوی.
 مشخصات نشر: تهران: آدینه سبز، ۱۳۹۳.
 مشخصات ظاهری: ۴۸۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۴۵-۸۶-۲
 وضعیت فهرست نویسی: فیبا
 یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.
 یادداشت: نمایه.

موضوع: پزشکی اسلامی -- متون قدیمی تا قرن ۱۴
 موضوع: پزشکی اسلامی -- احادیث
 موضوع: گیاهان دارویی -- احادیث
 موضوع: اسلام و پزشکی -- احادیث
 موضوع: بهداشت -- احادیث
 موضوع: احادیث شیعه -- قرن ۱۳ ق.

شناسه افزوده: موسوی، فاطمه سادات، ۱۳۶۰ -، مترجم
 رده بندی کنگره: ۳۴۳R۱۲۸/۳ - ۳۴۳۰۴۱ ط ۳ /
 رده بندی دیویی: ۶۱۰/۹۱۷۶۷۱
 شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۰۶۲۸۶

آدرس: تهران خیابان انقلاب خیابان فخررازی کوچه شهید ماستری فراهانی پلاک ۲۷

نام کتاب	طب الائمه
نویسنده	سیدعبدالله شیر
مترجم	فاطمه سادات موسوی
ناشر	آدینه سبز
نوبت چاپ	اول ۱۳۹۳
چاپ	الهادی
تیراژ	۱۰۰۰ نسخه
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۶۷۴۵-۸۶-۲
آدرس الکترونیکی	Adinesabz.com

تمامی حقوق این اثر برای مؤلف محفوظ می باشد.

تلفن: ۰۶۶۹۷۵۹۳۹/۴۰ - همراه: ۰۹۱۲۵۰۱۰۰۹۵

قیمت: ۲۴۰۰۰ تومان

بخشی از مقدمه مؤلف^(۱)

حکمت در زمان ما کشتی نجاتی است که آکنده از گنجینه‌های عادات می‌باشد و نجات دهنده از تاریکی نادانیهاست. بر حکمتی دست می‌یابیم که در آن گزیده‌اش است و به حقیقتی می‌رسیم که در آن اصلش وجود دارد.

روایات بسیار و احادیث به هم پیوسته‌ای از سوی امامان علیهم‌السلام دربارهٔ انواع درمان و معالجه‌ها، حفظ سلامتی، دور کردن بلایا از خود و بیماریها و ضرر و زیانها به وسیلهٔ داروها و غذاها و دگرها و دعاها رسیده که بیش از آن است که به شمارش در آید و گسترده‌تر از آن است که به طور دقیق مورد کنکاش قرار گیرد.

اما در زمان ما^(۲) و زمانهای مشابه ما، مردم به چیزی که برتر نیست، رو آورده‌اند و احادیث اهل بیت رسول صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم را رها کرده‌اند. به خاطر رواج علوم باطل میان جاهلان و ادعا کنندگان فضل و کمال، علم حدیث در عصر ما مهجور گشته، گویی که چیز قابل ذکری نیست، در حالی که آنان اعتراف دارند که زلال علم سودمند نیست مگر این که از سرچشمه‌های وحی و الهام گرفته شده باشد و نیز حکمت مفید و کار آمد نیست مگر این که از نوامیس دین و پناهگاه انسانها اخذ شده باشد؛ آن چنان که در حدیث نبوی آمده: «أنا مدينة العلم و علی بابها»^(۳) «أنا مدينة الحکمة و علی بابها، فمن أراد المدينة فليأتها من بابها»^(۴). من شهر علم هستم و علی در آن

۱. برخی برگه‌ها از ابتدای نسخه خطی کم شده است.

۳. وسائل الشیعة، ج ۲۷، ص ۳۵.

۲. سال ۱۲۴۲ ه. ق.

۴. الأمالی (للصدوق)، ص ۵۲۶.

است، من شهر حکمت هستم و علی در آن است، پس هر کسی که قصد شهر بکند باید از در آن وارد شود.

و جای بسی تعجب است توجه عده‌ای از علمای برجسته و فضیلاى بزرگوار به کتابهای طبی، رجوع به آنها و اعتمادشان به آن کتب و بی‌توجهی به آنچه از جانب امامان بشریت علیهم الصلاة والسلام رسیده است. آنچه در بعضی از باورهای ناسالم خطوی می‌کند و بر صاحبان فهم‌های بی‌رونق و بی‌طرفدار عارض می‌شود این است که آن چه از سوی ائمه علیهم السلام در این باره رسیده اگر حق باشد، قطعاً نباید خلاف آن رخ دهد. با وجود این که آن چه که خلاف آن را نتیجه می‌دهد، بسیار است تا جایی که روایات را در این باره به امور دور از ذهنی تأویل برده‌اند و بر محملهای غیر استواری قرار داده‌اند که جهل محض و محض جهل است که حتی بر کسی که از کم‌ترین سطح فهم و عقل برخوردار است، مخفی نمی‌ماند؛ چنان که آن را در برخی از کتابهایمان خصوصاً کتاب «مصابیح الانوار فی حل مشکلات الاخبار»^(۱) توضیح داده‌ایم.

نهایتاً این مسئله که، آن چه که در این باره از امامان علیهم السلام رسیده، خلاف آن نتیجه می‌دهد، به دلیل عدم خاصیت آن نیست، بلکه به علت قوت معارض است: هنگامی که طبیب ماهر به شخص گرم مزاج به خوردن چیزی از لعاب بذر قطنونیا^(۲) امر کرده، او آن را استفاده می‌کند و لا به لای آن نیز غسل می‌خورد، قبل یا بعد آن. در نتیجه حرارت افزایش می‌یابد. بنابراین این نتیجه، اثر بخش نبودن خاصیت قطنونیا نیست، بلکه به دلیل نیروی مقابل آن که غسل است، می‌باشد.

۱. این کتاب در دو مجلد در مؤسسه الوفاء در بیروت به چاپ رسیده است.

۲. نوعی گیاه است.

به همین دلیل، اشکال دربارهٔ بسیاری از روایات که دربارهٔ درمان، طول عمر و دفع بلا به وسیلهٔ دارو یا عمل یا دعاست، رفع می‌شود.

بنابراین زیارت امام حسین علیه السلام موجب طول عمر می‌شود. موارد بسیاری که از مرگ زائر بعد از آن اتفاق می‌افتد به دلیل برخی از امور است که موجب کوتاهی عمر می‌شود؛ مانند قطع رحم، ستم کردن به بندگان، حبس حقوق و مانند آن. سخن دربارهٔ قربت حسینی و شبیه آن نیز این چنین است.

او خداوند متعال در تألیف خلاصه‌ای جامع و مختصری سودمند، خیر و صلاح را خواستارم که پاره‌ای از آنچه که از سوی پیامبر و امامان اطهار که درود خداوند بسیار آمرزنده بر آنان باد، دربارهٔ حفظ سلامتی و جلب منفعت و مداوا با اذکار و دعاها و غذاهاست را در بر بگیرد، به شکلی فوق العاده و هیئت شگفت آور و ترتیبی مورد پسند و فصل بندی‌ای عالی که طبیعتهای سالم به آن شادمان گردند و عقولی که بر طریق مستقیم هستند، از آن بهره ببرند. از خداوند مدد می‌طلبم و استعانت می‌جویم که او بهترین توفیق دهنده و یاری رسان است.

www.ketab.ir

فهرست مطالب

نگارنده.....	۵
بخشی از مقدمه مؤلف.....	۷
باب: دوا و شفا از سوی خداوند است، طب صحیح نزد پیامبران و امامان علیهم السلام می باشد، اصل علم	
طب و پاره‌ای از تشریح بدن انسان.....	۱۱
اهلی‌جبه امام جعفر صادق علیه السلام	۱۳
باب توحید مفضل.....	۲۱
بهره‌مندی کودکان از گریه.....	۲۴
آلات مجامعت در مردان و زنان و رسیدن غذا به بدن.....	۲۵
حواس.....	۲۶
آفرینش جفت و فرد اعضای انسان.....	۲۷
درباره دستگاه صوتی انسان.....	۲۸
چند منظوره بودن اعضاء.....	۲۸
توصیف اعضای مختلف و کارکرد آنها.....	۲۹
درباره خوردن، خوابیدن و جماع کردن.....	۳۵
پیرامون فکر و وهم و عقل و حافظه.....	۳۷

- گیاهان دارویی، خواص و شناخت آنها. ۳۸
- مناقشه امام صادق علیه السلام با ابوحنیفه درباره قیاس ۳۹
- کشکول و کتب دیگر ۴۸
- باب: جایز بودن مداوا و معالجه و مراجعه به پزشکان و روا بودن درمان بدون استفاده از سمهای
کشنده و محرمات و واجب بودن آن در صورت نیاز و ترک آن در صورت امکان ۵۴
- باب: پرهیز و چگونگی آن، اندازه‌اش و برخی از احکام آن ۵۹
- باب: عدم جواز درمان با چیزی از مست‌کننده‌ها و محرمات و برخی از احکام آن ۶۰
- باب: استحباب به حساب خدا گذاشتن بیماری و بردباری بر آن ۶۷
- باب: استحباب به حساب خدا گذاشتن بیماری فرزند و کوری و مانند آن ۷۳
- باب: استحباب پنهان کردن بیماری و شکایت نکردن از آن ۷۳
- باب: مرز شکایتی که بر مریض مکروه است و حرام نبودن شکایت برای او ۷۶
- باب: شکایت کردن به مؤمن، نه دیگران ۷۸
- باب: کراهت راه رفتن برای بیمار ۷۹
- باب: استحباب اعلام بیمار به برادرانش درباره بیماری خویش و اجازه ورود دادن به آنها .. ۷۹
- باب: استحباب عیادت مریض خصوصاً در صبح و شب و کراهت ترک عیادت ۸۰
- باب: حکم عیادت در چشم درد و طولانی شدن بیماری و زمان عیادت ۸۵
- باب: استحباب دعا خواستن عیادت‌کننده از بیمار و پرهیز از نفرین بیمار ۸۵
- باب: استحباب نشستن کوتاه مدت نزد مریض، مگر این که او نشستن طولانی را دوست داشته
باشد و بخواهد ۸۷

باب: هدیه‌ای از سوی عیادت کننده برای مریض از میوه یا عطر یا مانند این دو و قرار دادن دستش بر روی مریض.....	۸۸
باب: حرام نبودن ناخوش داشتن مرگ و جواز فرار از مکان وبا و طاعون مگر در جهاد.....	۸۸
باب: درمان و دور کردن (بیماری) با دعا.....	۹۱
باب: درمان با تربت امام حسین علیه السلام ، آداب و دعاهاى آن.....	۹۵
باب: درمان با گل ارمنى.....	۱۰۰
باب: انواع داروهای مفید.....	۱۰۱
باب: درمان با غذا، چگونگی آن و اندازه‌اش، چگونگی غذای مفید و غذای زیان‌آور.....	۱۰۳
باب: شستن دست‌ها قبل و بعد از غذا.....	۱۰۶
باب: فواید مسح صورت، ابروها و چشم‌ها با دستهای شسته شده پس از غذا.....	۱۰۸
باب: آن چه که سوء هاضمه و فساد غذا و ضرر آن را دفع می‌سازد.....	۱۰۸
باب: درمان با آن چه از سفره فرو می‌ریزد و فواید آن.....	۱۱۱
باب: درمان با نمک و آغاز کردن غذا و خاتمه دادن با آن.....	۱۱۳
باب: درمان با سعد.....	۱۱۶
باب: منافع خلال کردن و آن چه با آن خلال می‌شود.....	۱۱۶
باب: آن چه که با نان برنج درمان می‌شود.....	۱۱۷
باب: مداوا با سویق و گونه‌های آن.....	۱۱۸
باب: مداوا با گوشت و پیه، فایده‌ها و انواع هر دو.....	۱۲۲
باب: درمان با گوشت همراه شیر.....	۱۲۶
باب: درمان با کباب.....	۱۲۷

- باب: درمان با حلیم..... ۱۲۸
- باب: درمان با خوردن سوپ شیر..... ۱۳۰
- باب: درمان با غسل و طلب شفا از آن به تنهایی و همراه با چیزهای دیگر..... ۱۳۰
- باب: درمان با شکر و انواع آن..... ۱۳۵
- باب: درمان با شیر تازه و انواع و فواید آن..... ۱۳۸
- باب: آنچه در فواید و ضررهای پنیر به تنهایی یا همراه چیزهای دیگر آمده است..... ۱۴۱
- باب: درمان با سرکه و منافع آن..... ۱۴۳
- باب: درمان با روغن زیتون و زیتون..... ۱۴۵
- باب: درمان با جو..... ۱۴۶
- باب: درمان با برنج به تنهایی یا با چیزهای دیگر..... ۱۴۶
- باب: درمان با عدس و نخود..... ۱۵۰
- باب: درمان با باقالا..... ۱۵۲
- باب: درمان با ماش و لوبیا و گاورس..... ۱۵۳
- باب: آنچه مربوط به میوه‌هاست به طور مجمل..... ۱۵۴
- باب: درمان با خرما، رطب و انواع و اقسام این دو..... ۱۵۵
- باب: درمان با انگور و فواید و منافع آن..... ۱۶۰
- باب: درمان با کشمش و فواید آن..... ۱۶۰
- باب: درمان با انار و فواید آن..... ۱۶۳
- باب: درمان با سیب و فواید آن..... ۱۶۶
- باب: درمان با به و فواید آن..... ۱۷۰

۱۷۳	باب: درمان با گلایی و فواید آن
۱۷۴	باب: درمان با انجیر و فواید آن
۱۷۶	باب: آنچه درباره ترنج آمده است
۱۷۸	باب: درمان با آلو و فواید آن
۱۷۹	باب: درمان با سنجید و فواید آن
۱۸۰	باب: نی شکر
۱۸۰	باب: درمان با خربزه و فواید آن
۱۸۲	باب: درمان با کاسنی و فواید آن
۱۸۶	باب: درمان با ریحان کوهی و بادرنگ
۱۸۸	باب: درمان با تره و فواید آن
۱۹۱	باب: کرفس
۱۹۲	باب: درمان با خرفه
۱۹۳	باب: درمان با کاهو
۱۹۳	باب: درمان با اسپند و فایده آن
۱۹۴	باب: آنچه در مورد تره تیزک آمده است
۱۹۵	باب: درمان با چغندر و کلم برگ و فواید این دو
۱۹۷	باب: درمان با قارچ و آنچه در مورد آن وارد شده است
۱۹۸	باب: درمان با بیوکرا (حزاء)
۱۹۸	باب: درمان با کدو حلوائی و کدو
۲۰۰	باب: درمان با ترب و تربچه و فواید آن

- باب: درمان با هویح و فایده آن ۲۰۱
- باب: درمان با شلغم ۲۰۲
- باب: درمان با بادمجان و منافع آن ۲۰۳
- باب: درمان با خیار و منافع آن ۲۰۶
- باب: درمان با پیاز و سیر و در این فصل نیز، تره بیان می شود ۲۰۶
- باب: درمان با گشنیز و سود و زیان آن ۲۰۹
- باب: درمان با خردل و آویشن ۲۰۹
- باب: آنچه درباره آبها، فواید و ضررهای آن و چگونگی استفاده از آنها ذکر شده است ۲۱۰
- باب: آنچه درباره آب زمزم و ناودان و طلب شفا از این دوازده دردی آمده است و نیز آنچه درباره باران و آب فرات و کراحت نوشیدن آب گوگرد و آب تلخ و مداوای با آن دو، آب برهوت، خوردن تگرگ و حکم نیل مصر و عقیق و سیحون و جیحون آمده است ۲۱۳

جزء دوم کتاب

- باب: آنچه سبب صحت و سلامت در سفر و حضر بوده و آنچه بیماریها را از بین می برند ۲۲۷
- اعمال اول ماه برای دفع بیماریها ۲۲۹
- درباره عقیق ۲۳۶
- پیرامون خضاب ۲۳۷
- فضیلت برخی سوره های قرآن ۲۳۸
- ادار نکردن بعد از جنابت ۲۴۱
- گرفتن ناخنها ۲۴۱

۲۴۲	احیای شب قدر
۲۴۲	آب دهان در مسجد
۲۴۳	باب: آنچه اجل را دفع، عمر را زیاد و مال را بسیار می کند و آنچه از عمر و مال می کاهد
۲۴۷	باب: درمان چشم زخم و دفع آن، چشم زن و اینکه تأثیر آن حق است
۲۵۱	تعویذ اسب
۲۵۲	باب: درمان انواع تب
۲۵۶	باب: سویق و کشمش و ... چیزهایی ذکر شده که مناسب مقام نیز می باشد
۲۶۲	باب: درمان سر درد و درد شقیقه
۲۶۹	حرز کلاه
۲۷۱	باب: درمان سایر مریضی های سر مانند درد، گری، خارش، شوره، زیادی آلودگی
	باب: دردهای چشم مانند کوری، سفیدی، آب مروارید، درد و جراحی که بر آن وارد می شود و
۲۷۶	فوائد سرمه و انواع آن و آنچه به چشم سود می دهد و آنچه ضرر می رساند
۲۸۸	باب: درمان دندانها و آنچه برایشان نافع یا مضر است
	باب: معالجه بیماریهای لب، زبان، ضعف نطق، دهان، لثه، گوشت اطراف حلق از داخل دهان، گلو
۲۹۷	درد، تشنگی، التهاب لوزه ها، سرفه، عطسه و ...
۳۰۱	برای دفع دمل ها و زخم ها
	باب: بیماریهای صورت مانند نقطه های سیاه و سفید روی پوست، خشکی، چروک و بوی بد و
۳۰۲	آنچه طروات صورت را خوب و دهان را خوش بومی کند
۳۰۶	باب: درمان لقوه، فلج، یرقان، تشنج اعضاء، قولنج، و بیماریهای دیگر بدن و صورت

- باب: درمان بلغم، رطوبت، لرزش در صورت و اعضاء، دواى پريشانی، زيادى عطش و خشک شدن دهان..... ۳۱۲
- باب: آنچه موجب تقويت حافظه مى شود..... ۳۱۴
- باب: درمان بيماريهای سخت مانند خوره، جذام، پيسى، سفیدی در پوست، سرخی چهره، ديوانگی، صرع، کودنى، حماقت، داد زدن در خواب، دفع ورم و درمان کسی که جن او را با سنگ می زند، درمان ديوانگی، در امان بودن از جن و انس، وحشت، وسوسه، و السکنه، رعشه، حفظ عقل و بيماريهای مغزی دیگر..... ۳۱۶
- باب: درمان بيماريهای رحم، نازايی، حيض نشدن، تدبير بارداری و زنان حامله، زيادگريه کردن کودکان و تعویذ آنها، درمان کمی فرزند، زيادى بيماری، آبله و..... ۳۳۹
- باب: درمان دشواری ولادت و زایمان..... ۳۵۴
- باب: گشودن بسته و سحر شده..... ۳۶۳
- باب: درمان عفت زنان و کودکان..... ۳۶۶
- باب: تقويت قوه باه، زيادى جماع، زود انزالی و قوت بدن..... ۳۶۹
- باب: درد عورت و مثانه، حبس ادرار و سختی آن، سنگ مثانه و شب ادراری و بيماريهای دیگری که برای آلت و بيضه ها و فتق ايجاد می شود..... ۳۷۱
- باب: درمان خروج نشیمنگاه، اسهال خونی، ابنه، خارش باسن..... ۳۷۷
- باب: درمان بواسير..... ۳۷۸
- باب: درمان درد شکم و معده و قرقره آن، کرم کدو و کرمهای شکم، درد روده، لاغری، بیرون آمدن غیر اختیاری مدفوع، اسهال خونی، سردی معده، قولنج، درد معده، درد ناف و بيماريهایی مانند آن..... ۳۸۳

باب: درمان درد خاصره و ناف.....	۳۹۲
باب: درمان باد شائکه و دیگر بادهای بدن.....	۳۹۳
باب: آنچه قلب را رقیق، اشک را زیاد و قساوت قلب را دفع می کند.....	۳۹۵
باب: بیماریهای قلب، خفقان دل و ضعف آن، درمان ترس، اضطراب قلب و درد آن، دفع اندوه و غم و دیگر آفات و امراض قلب.....	۳۹۷
باب: درمان حرر غفا و سنگینی معده.....	۳۹۹
باب: درمان دمل ها، زخم ها و جراحات ها، ورمهای جسمی، گری، جوش ها، خارش.....	۴۰۲
باب: درمان زکام و سرماخوردگی و انواع بادهای.....	۴۰۴
باب: استسقاء، بیماریهای کبد، اسهال، حبس (بول و مدفوع)، طحال و تشنگی.....	۴۰۵
باب: آنچه وبا، طاعون، قحطی و غلبه دشمنان را دفع می کند.....	۴۰۷
باب: دفع قتل و ترس.....	۴۱۳
باب: درمان عرق النساء، نقرس، درد مفاصل و اسباب آن.....	۴۱۶
باب: دفع سم، حشرات و سحر.....	۴۱۸
باب: درد پاها، ساق ها، عصب پی پاشنه و بیماریهای پا و کف آن.....	۴۲۴
باب: درمان سلعه.....	۴۲۶
باب: درمان زگیل و مانند آن.....	۴۲۷
باب: معالجه ورم پرده میان کبد و قلب، حرارت و مانند آن.....	۴۲۸
باب: درمان خزاز.....	۴۲۸
باب: معالجه غده های سفت و سخت گردن.....	۴۲۹
باب: دفع ملخ، کرم ابریشم، کرم غذا و مزارع و آنچه هنگام کشت و زراعت گفته می شود.....	۴۲۹

- باب: آنچه به سفر، دفع ترس در بیابانها و صحراها، هراس از سگان و درندگان، دفع محارب و دزد، درمان حیوان ولگرد و گرفتن آن، کسی که در بیابان خشک و بی آب گم شده است، معالجه چهارپایان و تعویذ آنها، استسقاء، خشکسالی، ضرر باران اگر از آن ترسیده شود، دفع ضرر بادهای توفنده و هر هراسی تعلق دارد ۴۳۳
- باب: روش ادای حج و توفیق برای آن ۴۴۲
- باب: قرض و ادای آن و دفع فقر ۴۴۳
- باب: درمانهای عمومی که برای هر چیزی نافع است ۴۴۵